

Ramona Paloș

TEORII ALE ÎNVĂȚĂRII

ȘI IMPLICAȚIILE LOR EDUCAȚIONALE

ediția a II-a, revăzută și adăugită

ISBN 978-973-125-363-3

© Copyright, 2012, Editura Universității de Vest

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială, pe orice suport,
fără acordul scris al editurii, este interzisă.

Editura Universității de Vest
300223 — Timișoara, Bd. V. Pârvan nr. 4,
BCUT, 010 B, tel./fax: 0256 592 253

euv Editura Universității de Vest
Timișoara, 2012

Cuprins

Cuvânt introductiv	9
Capitolul 1. Învățarea umană – precizări conceptuale	11
1.1 Considerații generale privind învățarea	11
1.2 Teorii ale învățării.....	16
1.2.1. Teorii psihologice ale învățării – modele de instruire	18
Întrebări și exerciții.....	20
Capitolul 2. Orientarea comportamentală asupra învățării	21
2.1. Caracterizare sumară a orientării behavioriste.....	21
2.2. Behaviorismul timpuriu.....	22
2.2.1. I. P. Pavlov – teoria condiționării clasice	22
2.2.2. E. L. Thorndike – teoria conexionismului.....	26
2.2.3. J. B. Watson – teoria behaviorismului clasic	29
2.2.4. E. Guthrie – teoria contiguității	31
2.3. Neo-behaviorismul.....	33
2.3.1. C. Hull – teoria matematico-deductivă a comportamentului	33 35
2.3.2. E. C. Tolman – behaviorismul intențional.....	37
2.4. Behaviorismul radical.....	37
2.4.1. B. F. Skinner – teoria condiționării operante	44
2.5. Psihologia evoluționistă	46
2.6. Cogniție și condiționare	47
2.7. Influențe ale behaviorismului în instruire.....	49
2.7.1. Designul instrucțional propus de Dick & Carey.....	50
2.7.2. Sistemul personalizat de instruire (PSI)	53

În loc de concluzie	55
<i>Întrebări și exerciții</i>	
Capitolul 3. Orientarea cognitivă asupra învățării	57
3.1. Începuturile cognitivismului modern: teoria gestaltistă	57
3.2. Caracterizare sumară a orientării cognitive	60
3.3. Teorii ale dezvoltării cognitive	61
3.3.1. J. Piaget – teoria dezvoltării cognitive	61
3.3.2. W. Perry – modelul dezvoltării intelectuale și etice	72
3.3.3. J. Bruner – teoria învățării prin descoperire	78
3.4. Paradigma constructivistă	82
3.4.1. Influențe ale constructivismului în instruire	85
3.4.1.1. Predarea și învățarea pentru înțelegere (TFU)	85
3.4.1.2. Învățarea bazată pe rezolvare de probleme (PBL)	87
3.5. Teorii ale procesării informațiilor	91
3.5.1. Modele de procesare a informației	92
3.5.2. Metacogniția	97
3.5.3. Stil de gândire – stil cognitiv – stil de învățare	100
3.6. Alternative cognitive la epistemologia genetică: R. J. Sternberg	106
3.6.1. Teoria triarhică a inteligenței	106
3.6.2. Teoria auto-guvernării mentale	112
3.6.3. Teoria inteligenței de succes	117
3.7. Influențe ale cognitivismului în instruire	122
3.7.1. Teoria componentelor expuse	122
3.7.2. Teoria „încărcării” cognitive	124
În loc de concluzie	127
<i>Întrebări și exerciții</i>	129

Capitolul 4. Orientarea social-cognitivă asupra învățării	131
4.1. Caracterizare sumară a orientării social-cognitive	131
4.2. A. Bandura – teoria învățării sociale (învățarea observațională)	132
4.3. L. Vigotski – teoria socio-culturală a dezvoltării	136
4.4. Învățarea prin colaborare și cooperare	142
În loc de concluzie	144
<i>Întrebări și exerciții</i>	145
Capitolul 5. Orientarea umanistă asupra învățării	147
5.1. Caracterizare sumară a orientării umaniste	147
5.2. A. Maslow – piramida (ierarhia) trebuințelor	148
5.3. C. Rogers – învățarea experiențială	148
În loc de concluzie	152
<i>Întrebări și exerciții</i>	153
Capitolul 6. Teorii ale învățării la vârsta adultă	155
6.1. Specificitatea învățării la vârsta adultă	155
6.2. M. Knowles – teoria andragogică	157
6.3. D. Kolb – modelul învățării experiențiale	161
6.4. Învățarea auto-direcționată (self directed learning)	168
6.5. J. Mezirow și R. Boyd – teoria învățării transformative	176
În loc de concluzie	180
<i>Întrebări și exerciții</i>	181
Capitolul 7. Învățare și motivație	183
7.1. Relația motivație-învățare	183
7.2. A. Maslow – piramida (ierarhia) trebuințelor	184
7.3. Design-ul motivațional – modelul ARCS	190
7.4. B. Weiner – teoria atribuirii	193

7.4.1. Teoria intrapersonală și interpersonală a motivației	198
7.5. Teoria obiectivelor de realizare	202
7.6. A. Bandura – teoria auto-eficienței	207
7.6.1. Procese psihologice influențate de auto-eficiență.....	208
7.6.2. Surse de influențare a auto-eficienței	209
Întrebări și exerciții.....	214
 În loc de concluzie	 215
 Dicționar de termeni.....	 219
 Referințe bibliografice	 229

Cuvânt introdutiv

Volumul „*Teorii ale învățării și implicațiile lor educaționale*”, aflat deja la a doua ediție, își propune să ofere noțiuni de bază despre un proces atât de complex cum este cel al învățării, care ocupă un loc central în cadrul comportamentului uman.

Despre învățare s-au scris și s-au spus multe, în încercarea de a face lucrurile mai clare. Ceea ce am urmărit noi în acest demers, a fost realizarea unor delimitări conceptuale în cadrul celor patru orientări privind clasificarea multitudinii de teorii ale învățării (behavioristă, cognitivă, social-cognitivă și umanistă), accentuarea valorii aplicative a acestora – cu precădere în domeniul educațional și accesibilizarea lor prin exemple ce pot fi regăsite în experiența cotidiană a fiecăruia dintre noi. Pentru că vorbim despre un proces care continuă pe tot parcursul vieții, fără de care nu ar fi posibilă adaptarea individului la schimbare, nu am ezitat să amintim și câteva din teoriile învățării la vârstă adultă, ale căror principii pot fi aplicate cu succes și în învățarea la copil.

Vor fi regăsite în această abordare o serie de teorii, spunem noi, reprezentative pentru învățare, ceea ce nu înseamnă, în același timp, că altele la fel de importante n-au fost omise, și asta pentru că nu ne-am propus o tratare exhaustivă a subiectului, ci doar o familiarizare cu domeniul. Adresându-se, înainte de toate, studenților de la Psihologie aflați în etapa formării inițiale, această lucrare oferă doar atât cât să stimuleze cititorul să aprofundeze aspecte specifice ale învățării umane, fie că este vorba de copil sau de persoana adultă. În același timp, înțelegerea conținuturilor reclamă cunoștințe deja achiziționate în cadrul altor discipline, dar și facilitează înțelegerea într-o altă lumină a celor învățate, contribuind la „construirea cunoașterii” necesare unui viitor educator. În acest sens, au fost introduse la nivelul fiecărui capitol exerciții sau aplicații – inspirate din literatura de